

מראי מקומות - יבמות

נג.

כמתני'. ומה עושים בהם, הרי לכאו' אין שייך עוד לחלוץ, וכמו שהק' הרי"ף, ע"ז כ' הריטב"א דגזרו דצריך ליתן לה גט.

ה. דכ"ע חליצה פסולה אינה פוטרת
 הק' התוס' הרא"ש, לכאו' ה"ה דיכול לומר דלכ"ע חליצה פסולה פוטרת, ובפרט דקיי"ל כן. וע"ש עוד קו', ופי' כמש"כ תוס' בסוגיין, דודאי פשיטא לן דמותרת לשוק ע"י חליצה בתנאי, דהא קיי"ל דאין תנאי בחליצה, וכל הנדון הוא רק אם חליצה כזו הוי כחליצה פסולה, וממילא קמפלגי אם יחולו דברים אחרים אחריה. אולם ע' ברש"י דכ' בהא דאמר רבינא דלכ"ע יש תנאי בחליצה, דאע"ג דקיי"ל דחליצה מוטעת כשרה, הני אמוראי לא ס"ל כן, ומבואר דס"ל דמה דאמר' יש תנאי או אין תנאי בחליצה, היינו ממש בנוגע לנידון אם החליצה חלה.

ה. מתני' דלא כבן עזאי וכו'
 פרש"י שיש ב' גירסאות בשי' בן עזאי, או כגירסתנו, דיש מאמר אחר מאמר בב' יבמין ויבמה א', ואין מאמר אחר מאמר בב' יבמות ויבם א', או להיפוך. ולעיל (אא) כ' רש"י לבאר גירסא השני', דמה דיש מאמר אחר מאמר בב' יבמות ויבם א' הוא משום דב' יבמות קמי' דידי' רמיא, וכיון דאין בכח המאמר להפקיע הזיקה, ממילא לא פקע זיקה דחברתה. ומה דבב' יבמין ויבמה א' אין מאמר אחר מאמר, כ' דדומה לקדושין בעלמא, דכמו דאין תופס קידושין אחר קדושין באשה אחת, ה"ה דאין מאמר אחר מאמר ביבמה א'. אבל לא ביאר כ"כ מהי הסברא לחלק לפי גרסתנו. וע' בבעל המאור שביאר דבב' יבמות אמרו דאין מאמר אחר מאמר, דאם יאמרו יש מאמר אחר מאמר יש לגזור דלמא אתי ליבם שני היבמות. אבל בב' יבמין אין לחוש כלל, דהא אשת איש מידי דייע, וא"כ שפיר אמרי' דיש מאמר אחר מאמר.

ו. גט לזו וגט לזו צריכות הימנו חליצה וכו'
 והגמ' רוצה להביא סמך מזה לשי' רבה בר ר' הונא, דבחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין. ונח' הראשונים בביאור הראי' מהמשנה. מדברי רש"י משמע דהראי' מסיפא, מהא דקתני וכן בב' יבמין ויבמה א', דהיינו דכיון דהדין דצריכות ב' חליצות הוא גם בב' יבמין ויבמה א', אלמא דצריכה היא לחזור על כל האחין. אבל הריטב"א כ' בשם י"מ דיכולין להביא הראי' מהרישא גופא, דהיינו דכיון דשמעי' מרישא דחליצה גרועה של הא' אינה פוטרת השני', סברא היא דבב' יבמין לא פטר חד לחברי', ולא עבד שליחותי'.
 וע"ע ברמב"ן דכ' דאין להק' מבבא זו של המשנה על שמואל, דס"ל דחליצה פסולה של א' יכול לפטור של שני הגרוע ממנו, דלא שמענו מה ס"ל לשמואל היכא דהם שוים, ואולי באמת ס"ל דצריך לחלוץ לכל הצרות.

א. רבי סבר יש זיקה, ואתאי חליצה אפקעתי לזיקה, ורבנן סברי אין זיקה

ע' בספר הזכות להראב"ד (יח. בדפי הרי"ף, הובא ברא"ש סי' ו'), דנקט דמח' זו היא מה שמצינו לעיל במסכתין, ונח' באם יש זיקה ואין זיקה ממש, דרבי סבר יש זיקה, ולכן אין מאמר בלא זיקה, וכיון דפקע זיקה, שוב לא שייך מאמר לשם יבמין, ורבנן סברי אין זיקה, ולכן מעולם לא הי' מאמר שייך לזיקה כלל. אבל הרא"ש חולק עליו בזה, וס"ל דאין מח' זו שייכת כלל למח' אם יש זיקה או אין זיקה בעלמא, אלא הכי פלוגתייהו. רבי סבר יש זיקה, כלומה, כיון דאמר התקדשי לי בזיקת יבמין, א"כ לא הוי קידושין לאחר שהזיקה פקעה. ורבנן סברי אין זיקה, דהיינו דאע"פ שלא הזכיר אלא זיקה, מ"מ חלו הקידושין אפי' אם פקעה הזיקה, שהרי תקנת הקידושין לא הי' שייכת להזיקה כלל, וזהו הביאור בהא דאמר' דרבנן סברי אין זיקה.

ב. והכא בחליצה פסולה קמפלגי וכו'

הגמ' הביאה כמה אמוראים שביארו את מח' רבי ורבנן באופנים שונים, אם חליצה פסולה פותרתה, אם יש תנאי בחליצה, ואם צריך תנאי כפול. והק' הריטב"א, א"כ למח' נח' דוקא באופן שקדשה לאחר החליצה, לפלגו סתם בחליצה פסולה, או בתנאי בחליצה, וכו', אם מותרת לשוק או לא. ותי' דאידי דנח' על ר' עקיבא בקידשה לשם אישות אם חל או לא, נח' כאן בקידשה לשם יבמות.

ג. ומר סבר חליצה פסולה אינה פוטרת

הק' הרי"ף (יח. בדפי הרי"ף), היכי אמרו דחליצה פסולה אינה פוטרת, הרי בכל"י פרקין מבואר דחליצה פסולה פוטרת, וכדתנן לעיל דאין אחר חליצה כלום. ועוד, אי לא מפטרה בחליצה פסולה, במאי מפטרה. ופי', דמאן דס"ל דחליצה פסולה אינה פוטרת ס"ל כרב דלעיל (כז) דס"ל דחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין. וא"כ, אם א' מהאחין חלץ חליצה פסולה ואח"כ קידשה, י"ל דכיון דעדיין צריכה חליצה, כיון דאגידא בכל האחין, ממילא צריכה גט מאותן קדושין. וא"כ שפיר אמרי' דחליצה פסולה אינה פוטרתה לגמרי. ומאן דס"ל דחליצה פסולה פוטרת ס"ל כשמואל שם, דחליצה פסולה אין צריכה לחזור על כל האחין. וא"כ, כיון דא' חלצה, אף דהי' חליצה פסולה, מ"מ היא נדחית מאותו בית לגמרי, ומה שקידשה אח"כ אינו כלום, וא"כ שפיר אמרי' דאין אחר חליצה כלום. וע"ע במש"כ המהרש"א ליישב קו' הרי"ף.

וע' ברשב"א דכ' דהכא איירי בב' יבמות, והנדון הוא אם הצרה פטורה ע"י חליצה פסולה דידה או לא (ולכאו' זה תלוי באם ס"ל כשי' שמואל שם, וע"ע למח' לא כ' קו). וע"ע בריטב"א דכ' דאפי' מיירי ביבם א' ויבמה א', וס"ל דבאמת חליצה פסולה אינה פוטרת, וכסברת אבא יוסי בן יוחנן דלקמן (עמוד ב'), ודלא